

PUSKÁS PANNI

NEM VAGY TE NÉRÓ!

Az apostol; Ki vele, Néró!

Gyöngy Zsuzsa a *Ki vele, Néró!* című előadásban. Fotó: Toldy Miklós

Ritka az olyan alkalom, amikor a k2 Színház rendezőpárosát külön-külön látjuk dolgozni. Kivételek ez alól a társulat tantermi előadásai, és ezúttal Benkó Bence és Fábíán Péter két egymást követő napon mutatott be egy-egy tantermi színházi előadást. Így azt is megfigyelhettük, milyen komponensekből áll össze a k2 előadásainak komplex látásmódja.

Előre kell bocsátanom, hogy a két rendező gondolkodásmódja külön-külön is elég kreatív és eredeti, Fábíán Péter és Benkó Bence tehetséges, autonóm művészek. És bár biztosan sokat tanultak egymástól is az elmúlt években, mégis szembeszökőek az egyéniségük közti különbségek, főleg ha egy nap eltéréssel látjuk *Az apostolt* és a *Ki vele, Néró!*-t. Előbbi igen friss és energikus, remekül illeszkedik a tizenévesek ritmusához és ízléséhez, és nem utolsósorban átjárja a forradalmi hevület – amit látunk, tisztán politikai színház, amely egy világosan megfogalmazott kérdésre fut ki: felléphetünk-e erőszakos eszközökkel a minket elnyomó hatalom ellen?

És politikai színház a *Ki vele, Néró!* is, de különbség a két kiindulópont között, hogy Kosztolányi *Nero, a véres költő* című regénye jóval összetettebben tekint hatalom és tehetség viszonyára, mint Petőfi műve. Fábíán Péter rendezése nagyon sokrétűen ágyazza ezt fiatal felnőttek – pályakezdő, független színházi alkotók – közéjébe. Bár az előadás nem törekszik kifejezetten arra, hogy a középiskolás korúak nyelvét beszélje, számukra is átélhetővé teszi a történetet. Feltűnő viszont, hogy mindkét produkció a hatalom, az egyén és a tehetség tengelyén gondolkodik, erről akar valami érvényeset mondani a di-

ákoknak, és ez – ha a NER által megfélemlített felnőttekre és az emiatt egyre apolitikusabbá váló fiatalokra gondolunk – eléggé időszerű. A *Ki vele, Néró!* és *Az apostol* pedig már témájából adódóan is összetettevé változtatja az ezekről való gondolkodást, hiszen az egyik a nép, a másik a hatalom szemüvegén át tekint nagyjából ugyanarra a dologra – és gondolom, nem árulok el nagy titkot, ha azt mondom, mindkét perspektíva elég borús képet fest múltunkról, jelenünkről és jövőnkről.

A MU Színházban készült, de külső helyszínen (a Lágymányosi Bárdos Lajos Általános Iskola egyik tantermében) játszott *Az apostol* legfontosabb kelléke egy loop station, vagyis egy olyan digitális hangfelvevő, amely különböző hangminták rögzítésére, vissza- és egymásra játszására, azok effektezésére képes. Nem nagyon bonyolult szerkezet, de jókat lehet vele játszani, segítségével a noise zenétől egészen a szimfonikus zenekari hangzásig akármit felvehetünk teljesen egyedül, akár otthon, a szobánkban – feltéve, hogy egy szimfonikus zenekar összes hangszerét képesek vagyunk megszólaltatni. *Az apostolban* inkább a beatbox, a többszólamú kitartott hangok és némi zörgés szolgáltatják az alapot, erre rappelnek/verselnek a játékosok.

Mi? Petőfi Sándor: Az apostol

Hol? MU Színház

Kik? Király Dániel, Piti Emőke, Pálóczi Bence / Rendező: Benkó Bence

Mi? Ki vele, Néró! (Kosztolányi Dezső Nero, a véres költő című regénye alapján)

Hol? Benczúr Ház

Kik? Domokos Zsolt, Formán Bálint, Gyöngy Zsuzsa / Látvány: Horváth Jenny / Rendező: Fábíán Péter

Három színész (Király Dániel, Piti Emőke és Pálóczi Bence) játssza az összes szereplőt – ez hagyomány a tantermi előadásoknál, hiszen nem is igazán férnének el többen egy osztályteremben. Ám a tér kialakítása – félkörben foglal helyet a közönség, középen megy a játék, a szereplők közöttünk ülnek, onnan beszélnek, vagy onnan lépnek be középre – és a rengeteg epizódszerep közti gyors váltások eszembe juttatják a Krétakör emlékezetes tantermi *Hamlet*.WS-ét, amely ugyanilyen energiaszinten és sebességgel tette Shakespeare drámáját fogyaszthatóvá a tizenévesek számára.

Sokat segít ugyanebben a jelmezek és a szöveg kialakítása is: a szereplők piros, fehér és zöld, cipzáros melegítőfelsőt viselnek, a főszereplő, a felnőtt Szilveszter (Király Dániel) pedig, akivel már eléggé elbánt az élet, kap egy „fuck life” feliratú baseballsapkát is. Mindez elég hüen tükrözi egy átlag fiatal nemzeti érzelmeit – nemzeti alaptanterv ide vagy oda. A szöveget pedig egészen minimálisra redukálták az alkotók, csak a lényeges részekre koncentrálnak – bele is halnánk persze, ha végig kéne hallgatnunk az egész művet.

A szőlőszem-metaphora azért elhangzik, sőt, készül róla egy hevenyészett rajz is a táblára. Ahogy a bemutató utáni beszélgetésen az egyik tanárnő fogalmaz: ebből a rajzból biztosan megtanulják a diákok a szőlőszem-metaphorát – ez valóban így van, az epizód iszonyú vicces, de nemcsak azért mert a rajz olyan, mintha egy ügyetlenebb első osztályos készítette volna a napköziben, hanem mert teljesen világos lesz belőle az is, micsoda értelmetlen korszerűtlenségnek tűnik ma már mindaz, amit Szilveszter a világról gondol. Ez egyben az előadás legfontosabb gondolatkísérlete: megérthetjük-e ma Petőfi didaktikus paraboláját, tudunk-e együtt haladni ezzel a hurra-optimista világbójtó szándékkal, elhisszük-e azt, hogy egy teleologikus fejlődés egyik állomásán vagyunk? Mindettől pedig szimpatikus lesz-e Szilveszter, vagy sem?

Ha egy tetszőleges diák elkezd a neten nézelődni, ugyanazt találja, mint mi: klímakatasztrófát, Kim Dzsongunt, Donald Trumpot, közel-keleti konfliktusokat, mélyszegénységet, elnyomott társadalmi csoportokat. Ebből pedig helyesen következtet arra, hogy nem sokat értett az a szőlőszem a napsütés hatására az elmúlt kétszáz évben. Bizonyos szempontból jogos lehet az az ötlet is, hogy kicsit radikálisabban kellene fellépni az elnyomó hatalmakkal szemben. Benkó Bence rendezése valamivel előbb és másképp ér véget, mint Petőfi műve: Szilveszter a színpadon addig fojtogatja az arra járó királyt, amíg az ki nem leheli a lelkét. A sikeres merénylet után pedig az a kérdés a feldolgozó foglalkozáson, hogy helyesen cselekedett-e. Az előadás és főleg Petőfi szövege ugyanakkor addigra már Szilveszter mellé állított minket: egyrészt Király Dániel Szilvesztere elég jó fej, másrészt annyi szenvedés megmutatása után szeretnénk, ha valamiféle elégtételt kapna. De reméljük, mindig lesz pár tudatosan gon-

dolkodó diák, aki az erőszakmentesség mellett érvel majd ezeken a foglalkozásokon.

Kevesbé kelt forradalmi hangulatot a *Ki vele, Néró!* a Benczúr-házban, ám annál összetettebben adaptálja Kosztolányi művét. Fábíán Péter egy színház a színházban metasztuációit teremt, amely egyben *Nero* a *Néró*ban helyzeté is válik. Két színész (Formán Bálint, Gyöngy Zsuzsa) próbálna a *Nero, a véres költőt*, de a rendező, Fábíán Péter nem jelenik meg a próbán. Az asszisztens (Domokos Zsolt) hozza a hírt: Petya elment ösztöndíjjal a Schaubühnébe dolgozni, és őt bírta a meg a rendezéssel. A két színész nem sokat néz ki ebből a srácból – és valóban, Domokos Zsolt frusztrált, ügyetlenkedő figurát játszik, ám el tudja érni azt is – és ez már Domokos nagyszerű színészi munkája –, hogy némi lappangó tehetséget, rendezői potenciált lássunk benne a nézőtérrel. Az viszont az első pillanattól fogva visszatehetszt kelt, hogy láthatóan azonosulni kíván Néró karakterével, minden helyzetben neki ad igazat, és így eléggé félreolvassa Kosztolányi művét. Nagyon jó rendezői ötlet viszont Fábíán Pétertől, hogy a korábban Petyával bepróbált jelenetek, amelyeket a színészek megmutatnak új rendezőjüknek, szintén elég kínosak.

Az előadás híven követi a művet: a melankolikus (itt inkább szorongó), tehetségtelen srác rajta kívül álló okok miatt kerül vezetői szerepbe, egyetlen célja, hogy tehetséges művésznek tartsák, hatalomra kerülése után pedig ennek eléréséért bármilyen eszközt – legyen az korrupció vagy erőszak – hajlandó bevetni. Mindkét műben azért rohanunk a tragédia felé, mert Néró valódi tehetséget szeretne, valódi elismerést, amelyet sem pénzen, sem fenyegetéssel nem tud megvásárolni. Nem nagyon lepődünk meg tehát azon az apróságon sem – amit a középiskolás osztályok kevesbé fognak érteni –, hogy Domokos Zsolt Nérója legközelebb már a Nemzeti Színházban fog rendezni. Az a folyamat viszont a diákok számára is világos, hogyan válik Domokos figurája elnyomott és megalázott csetlő-botló asszisztensből egyre magabiztosabb és agresszívabb rendezővé, és azt is érzik talán, hogy a két színész pökhendi és lenéző, így kicsit talán megérdemelnék a saját magukkal való szembesülést, bár nem így és nem ilyen keményen, mint ahogy az az előadásban megtörténik. A *Ki vele, Néró!*-ban benne van a rendszerváltó értelmiség arisztokratizmusa, valamint az a rengeteg frusztráció, amit ez okozott, és ami aztán hozzájárult a mai politikai elit cinizmusához, gőgjéhez és erőszakosságához, a „most mi jövünk” kultúra- és társadalomromboló attitűdjéhez. Ettől függetlenül az előadás a legkevesbé sem menti fel Nérót cselekedetei alól, csak segít megérteni a hátterüket – ahogy telik az idő, egyre visszataszítóbbnak látjuk a címszereplőt, és ahogy a fikciós előadásnak minél több próbanapját követjük végig, annál fenyegetettebbnek és visszafordíthatatlannak látjuk a két színész helyzetét.

Az előadás legszebb jelenete, amikor Domokos Zsolt és Gyöngy Zsuzsa figurája próbálja Néró és Britannicus jelenetét. Ekkorra a rendező már teljes mértékig azonosul Néró figurájával, és arra kéri a színésznőt, olvassa fel a versét, amellyel fődíjat nyert egy rangos irodalmi pályázaton. A verset hallva a rendező megsemmisül, hiszen szembesül a lány tehetségével, egyúttal önnön tehetségtelenségével is, feszítő kognitív disszonanciája pedig csak egyetlen módon redukálható. Az utolsó jelenetre a Formán Bálint által alakított színész is észhez tér, felülemelkedik súlyos anyagi kiszolgáltatottságán, gitárral jön be próbára, és elénekli a „Nem vagy te Néró” kezdetű régi magyar sláger.¹ Elhűlve hallgatjuk, mert tudjuk, hogy elkésett vele.

1 <http://www.zeneszoveg.hu/dalszoveg/46424/kesmarky-marika/nem- vagy-te-nero-zeneszoveg.html>